

10 באוגוסט, 2025
ט"ז באב, תשפ"ה

לכבוד:
מאיר שמעוני - מנכ"ל - משרד החינוך
באמצעות הדוא"ל

שלום רב,

הנדון: סכנה לפתיחת שנת הלימודים במעונות לגילאי לידה עד שלוש

1. אנו פונים אליכם בשם 50 ארגונים חינוכיים, פסיכולוגיים וחברתיים, בבקשה לפעולתכם הדחופה כדי להבטיח את פתיחתם של כלל מעונות היום לפעוטות בגילאי לידה עד שלוש בשנת הלימודים הקרבה. נבקשכם להשעות לשנה הקרובה את הדרישה להכשרת כלל המחנכות-מטפלות על מנת להבטיח את יציאה התקינה לדרך של שנת הלימודים.
2. "בידיים טובות – המטה להשקעה בגיל הרך" הינה שותפות הפועלת מאז 2020 כדי לשפר את איכות החינוך לגילאי לידה עד שלוש. בשנים האחרונות פעל המטה כדי לקדם השקעה ממשלתית בהכשרות ובהדרכות למחנכות הגיל הרך. ההצעה לתוכנית לאומית שהצענו לתחום אומצה ע"י הממשלה, והובילה להכשרה של למעלה מ-35 אלף מחנכות מאז 2022.
3. למרבה הצער, עד עתה טרם הוסדר המצב המשפטי הקיים, השולל מאלפי מעונות יום את האפשרות לקבל רישיון ולפתוח כסדרה את שנת הלימודים תשפ"ו. מקורה של הבעיה היא בתקנות לחוק הפיקוח על מעונות היום, אשר נחקקו בתחילת 2021 וקבעו חובת הכשרה בסיסית לכלל המחנכות-מטפלות לגילאי לידה עד שלוש בתוך 4 שנים.
4. בשנים שחלפו מאז, השקיע משרד החינוך בהכשרת עשרות אלפי מחנכות, אך עדיין ההערכות הן שכמחצית מהעובדות במעונות היום טרם עברו את ההכשרה הנדרשת. על כן, ברי כי אכיפת הדרישה להכשרות, תביא לסגירה המונית של מסגרות לגיל הרך. מצב זה יפגע באופן שאינו מתקבל על הדעת בציבור הישראלי, במשק, ובעיקר בפעוטות ובמשפחותיהם. על כן, אנו פונים אליכם בבקשה לפעולתכם הדחופה. מוצע כי דרישת ההכשרה תדחה בשנה, וגם לאחריה תעשה הערכה והאכיפה תעשה משנת הלימודים תשפ"ז באופן הדרגתי. במקביל, מוצע כי תחודש מחויבות להשקעה ראויה בהכשרות למחנכות, כך שיהיה ניתן להגיע לרמת ההכשרה המינימלית הנדרשת בשנים הקרובות.
5. נציין, כי חשיבות ההכשרות למחנכות רק התעצמה בעקבות המלחמה, כיוון ההכשרות נותנות למחנכות-מטפלות את הכלים הבסיסיים ביותר לעבודה עם פעוטות. רוב המחנכות לגילאי לידה עד שלוש הן חסרות כל השכלה בתחום, וההכשרות מפתחות את כישוריהן לעבוד עם פעוטות. בתקופה שבה אלו נחשפים להשלכות המלחמה, הם זקוקים למחנכות שידעו לסייע להם ולבנות את יכולותיהם הרגשיות, השכליות והמוטוריות. מי שאינה מוכשרת לעבוד עמם עשויה לגרום להם נזק שימשך לאורך כל חייהם.
6. לצערנו, שינויים לתקנות שהציע לאחרונה משרד החינוך, והחלטה מנהלית שהתקבלה בנושא, יובילו במצטבר לחסימת כל התקדמות נוספת לשיפור כישוריהן של המחנכות, ואף להשבת המצב לאחור. במסגרת זאת:
 - 6.1. ב-21 ינואר 2025 פרסם משרד החינוך טיוטה לתיקון תקנות הפיקוח, המציעה לעכב את החלת הדרישה להכשרה בסיסית על המחנכות-מטפלות במעונות, שהיו בעלות ותק של לפחות ארבע שנים במועד כניסת התקנות לתוקפן (1 ספטמבר 2021), כלומר החלו לעבוד בתחום לפני 2017. לפי הנוסח המקורי של התקנות, מחנכות אלו היו אמורות לסיים את הכשרתן עד 25 ינואר 2025, אך משרד החינוך מבקש לתת להן עוד שלוש שנים נוספות להשלמת ההכשרה. הנימוק שניתן לכך הוא כי "היקף משמעותי של מחנכות-מטפלות לא צפויות לסיים את ההכשרה הנדרשת" עד המועד שנקבע. טיוטה זו אמורה להיות מובאת לדיון ולחקיקה בכנסת בקרוב.
 - 6.2. ב-10 יולי 2025 פרסם משרד החינוך טיוטה לתיקון תקנות הפיקוח, המציעה כי מעון יוכל להעסיק מחנכת מטפלת במשך שנתיים לפני שתידרש להתחיל בהכשרה, ויוכל להמשיך להעסיקה במשך שנתיים נוספות גם אם לא סיימה את ההכשרה. התוצאה בפועל היא שמחנכות יוכלו לעבוד בתחום במשך ארבע שנים ללא שהשלימו את ההכשרה הנדרשת לפי התקנות. הנימוק שניתן לכך הוא כי "קיים קושי בנושא התחלה והשלמת תכנית ההכשרה למחנכות-מטפלות בתחילת דרכן, בפרק הזמן שנקבע לכך בתקנת משנה 6(ב)".
 - 6.3. במסמך עדכון שיצא ב-17 ביולי 2025 על ידי מר פארס טויל, סמנכ"ל ומנהל מינהל רישוי בקרה ואכיפה והממונה על מעונות היום, ומוען למפעילי מעונות היום, צוין כי מחנכות מטפלות שמלאו להן 55 שנים ולהן ותק של 10 שנים,

לא יחויבו להשלים תכנית הכשרה מסודרת. הן יידרשו רק ל-60 שעות לימוד הקשורות באופן כללי לחינוך לגיל הרך, ועוד ריענון של 12 שעות שיבוצע ע"י מפקחות משרד החינוך. גם הנימוק להחלטה זו היה "הקשיים בנוגע להשלמת ההכשרה הפדגוגית של מחנכות-מטפלות ותיקות".

7. התוצאה המצטברת של צעדים אלו הינה ריקון מתוכן של דרישת ההכשרה למחנכות, שהינה מלכתחילה נמוכה באופן משמעותי מהמלצות גורמי המקצוע ומהמקובל במדינות המפותחות: ההכשרה כיום עומדת בסך הכל על 150 שעות לימוד, ועוד 70 שעות התנסות מעשית המתבצעת במעון בו הן עובדות. בפועל, בשנים הקרובות, אפילו הכשרה מצומצמת זו תידרש רק ממחנכות שהוותק שלהן הינו בין 4-9 שנים. נוכח התחלופה הגבוהה בתחום, מדובר בשיעור זעום מכלל המחנכות העובדות במעונות. סביר להניח שישנם מעונות רבים בהם אין אף מחנכת כזו, ועל כן הם בפועל יוכלו לפעול ללא מחנכות מוכשרות בכלל. יתרה מכך, הדילול והדחיה של דרישות ההכשרה, בנימוק של קשיי ביצוע, משדרים מסר ברור לשטח, לפיו דרישות אלו אינן בעלות חשיבות רבה. קרוב לוודאי שגם מיעוט המחנכות שעדיין יידרשו בהכשרה יניחו שגם הן בסופו של דבר יקבלו פטור, ועל כן היקפי ההשתתפות בהכשרות צפויים לצנוח בצורה דרמטית.

8. נציין, כי ישנם כיום כ-2,300 מעונות יום לפעוטות שלא הגישו בקשה לחידוש רישיון, עקב אי עמידה בדרישות ההכשרה הפדגוגית. הם מהווים כמחצית מכלל המעונות המפוקחים בישראל, עפ"י דו"ח השפעת הרגולציה שנלווה לטיטות התקנות שפורסמה ב-10 יולי 2025 (דו"ח RIA). ברור כי לא ניתן להביא לסגירתם של מעונות אלו, שיתירו מאות אלפי פעוטות והורים ללא פתרון. לכן, גם ברור לנו שלא ניתן לאכוף מיידית את תקנות הפיקוח על ההכשרות, במצב הנוכחי. בה בעת, הפתרון המוצע ע"י משרד החינוך - ביטול דה פקטו של דרישת ההכשרה - יוביל לנזקים קשים ולפגיעה בהתפתחותם התקינה של ילדינו, שתשפיע עליהם לכל אורך חייהם.

9. למרבה הצער, נראה כי המשרד לא בחן חלופה נוספת, לפחות על פי המתואר בדו"ח השפעת הרגולציה שפורסם. בהתאם לכך, אנו מתכבדים להציג בפניכם חלופה כזו, ומבקשים כי תשקלו אותה בכובד ראש לפני שיתקבלו החלטות שיובילו לפגיעה מרחיקת לכת בפעוטות בישראל. אנו מציעים שילוב של הצעדים הבאים:

9.1. תיקון מידי של תקנות הפיקוח כך שתתאפשר השהייה זמנית של אכיפת דרישת ההכשרה על המעונות למשך השנה הקרובה ועד תחילת שנת הלימודים תשפ"ז. מוצע כי ייקבע כי בתקופה זו, אי עמידה בדרישת ההכשרות לא תהיה עילה לדחיית בקשות רישיון או הפעלת סנקציות אחרות.

9.2. החלטה ממשלתית על גידול משמעותי בהשקעה בהכשרות. ספציפית, אנו מציעים לקיימן בהיקף של 20,000 משתתפות לשנה, ולהשיב את התמריצים הכספיים למחנכות לסיום ההכשרה, אשר מסייעים למנוע נשירה במהלך הקורס. העלות של הרחבה זו תעמוד על פחות מ-70 מיליון ₪ בשנה. היא אינה דורשת תקציב חדש, אלא רק שיעור ביצוע גבוה יותר של התקציבים הקיימים, אשר בהם נותר עודף של 100 מיליון ₪ לפחות בכל אחת מהשנים 2022-2024.¹

9.3. אכיפת תקנות הפיקוח בתחום ההכשרות תיושם באופן הדרגתי החל משנת הלימודים תשפ"ז, בהתאם ללוחות הזמנים שייקבעו. כך, למשל, ניתן יהיה לקבוע כי בשנת תשפ"ז המעונות יחויבו להראות כי לפחות מחצית מנשות הצוות אכן סיימו את ההכשרה, וכי בכל קבוצה במעון משובצת לפחות מחנכת אחת שסיימה הכשרה.

9.4. במקביל, מוצע להוסיף לתקנות התחייבות כי עד סוף יוני 2026, משרד החינוך יציג בפני ועדת החינוך של הכנסת נתונים מפורטים, עדכניים ומדויקים על מספר המחנכות העובדות בתחום שיעברו הכשרה, היקף המשתתפות בהכשרות שיהיו פעילות באותה העת, ומספר המחנכות במעונות שטרם התחילו בהכשרה. על בסיס נתונים אלו, יציג המשרד גם תכנית פעולה מפורטת ומתוקצבת להשלמת פער ההכשרות תוך זמן סביר.

10. נשמח להיפגש ולהציג בפניכם את הצעתנו ביתר פירוט

בהערכה רבה, בועז אחד העם - מקדם מדיניות וקשרי ממשל, 121

¹ לפי נתוני דו"חות ביצוע תקציב המדינה שפרסם משרד האוצר, בתקנות המיועדות לשיפור איכות החינוך בגילי לידה-שלוש (שכולל לצד ההכשרות, גם הדרכות וייעודים נוספים), היה תת ביצוע של 129 מיליון ₪ ב-2022, 112 מיליון ₪ ב-2023, ו-118 מיליון ₪ ב-2024.

